

ALBERTAS ROSINAS

NEPASTEBĒTA M. DAUKŠOS RAŠYBOS YPATYBĒ

J. Endzelynas dar 1931 m., aptardamas pr. *sen māim* kilme, paminējo, kad brūkšnelis virš *-a-* žymi ne balsio ilguma, bet po balsio tariamā nosinī priebalsj¹. Rašybos požiūriū pr. *sen māim* jis palygino su Elbingo žodynēlio *malūakelā* (= *malunankelan*) ir kitais pavyzdžiais. Tā pačią mintī dēl brūkšnelio J. Endzelynas pakartojo ir vēlīau². V. Mažiulis, aptardamas Elbingo žodynēlio grafikā, pastebi, kad „žodynēlio rankraštyje yra vartojamos abreviatūros: 1) lankelis virš skiemens, reiškiantis, kad po balsio yra nosinis garsas...“³ Taip rašomi ir vokiški, ir prūsiški žodžiai, plg.: vok. *Ackermā* E 236, t.y. *Ackerman*, ir pr. *Samyē* (t.y. *Samyen*), *Pānean* (t.y. *Pannean*) ir t.t. Kituose prūsų tekstuose kai kada tam pačiam reikalui vartojamas brūkšnelis, plg.: vok. *gegē* III 6₅ (t.y. *gegen*), *volkōmen* I 3₂₉ (t.y. *volkommen*) ir kt.⁴

Iki šiol, rodos, nepastebēta, kad tokia abreviatūra būtū buvusi vartojama latviū ir lietuvī senuosiuose raštuose. Atidžiau skaitant G. Mancelio „Phraseologia Lettica“, pasirodē, kad kalbamoji abreviatūra nebuvo svetima ir latviū senūjū raštū autoriams⁵. Savo tekste, kuris vadinamas „Anša un Mīkeļa saruna“ G. Mancelis vartoja tokīā pat abreviatūrā, plg.: vok. *geladē* LT 54 (t.y. *geladen*), *deñ* LT 54 (t.y. *denn*) ir lat. *Widdfēmeh* LT 56 (t.y. *Widdfemmeh*), *Kreewa=fēmeh* LT 59 (t.y. *Kreewa=femmeh*), *cōtract* LT 60 (t.y. *contract*)⁶. Taigi Latvījoje kalbamosios abreviatūros tradicīja siekia net XVII amžīū.

Brūkšnelīū nosinēs raidēs abreviatūra kartais reiškīama ir M. Daukšos postilēs tekste. Greta įprastū parašymū *melfstumbimes* DP 220₉, *estūbit* ir *giartūbit* DP

¹ Žr. J. Endzelīns. Sikumi. — FBR, 1931, s. 11, lpp. 83; J. Endzelīns. Darbu izlase. Rīga, 1979, s. 3 (d.1), lpp. 526—527.

² Žr. J. Endzelīns. Prūsū tekstu grafika. — FBR, 1935, s. 15, lpp. 92; J. Endzelīns. DI, s. 3 (d. 2), lpp. 219.

³ V. Mažiulis. Prūsū kalbos paminklai. Vilnius, 1966, p. 41.

⁴ Plg. V. Mažiulis. Op. cit., p. 43.

⁵ Žr. G. Mancelīum. Phraseologia Lettica. Zu Riga, 1638.

⁶ Cītuojama iš: Latviešu teksti XVI un XVII gadsimtā. Mācību līdzeklis studentiem. Rīgā un Liepājā, 1967.

499₄₀ M. Daukšos postilėje pasitaiko ir tokių: *paklidelūp* DP 436₂₉, *me.stū=bimes* DP 220 (221)₁₂₋₁₃, *praβītūbei* DP 250₂₉, *praβī=tūbime* DP 250₃₆₋₃₇, *biiótūbimes* DP 520₂₇, *ne turētūbime* DP 548₂₈, *giwētūbime* DP 568₃₅, *grāβiū dēβīti* DP 279₁₆, *Infūma* DP 245₃₃, plg. *summa* DP 245 ir kt.

Rinkdamas medžiagą iš latvių ir lietuvių senųjų raštų, neturėjau tikslo užfiksuoti visus kalbamosios abreviatūros pavyzdžius, todėl jų gali būti ir daugiau ir ne tik G. Mancelio ar M. Daukšos postilėje. Tokios rašybos ypatybės detalesnis ištyrimas tiek latvių, tiek lietuvių senuosiuose raštuose tikriausiai leistų motyvuočiau paaiškinti kai kuriuos istorinės fonetikos ir morfologijos reiškinius.